

Rantzau: Commentarius Bellicus

Bogen

H. Ranzovius: *Commentarius Bellicus, libris sex distinctus*. Francofurti, 1595.

Kommentar til krigen – eller krigskommentarer. Med denne titel sigter bogens titel ikke til nogen bestemt krig, men krig i almindelighed. Eller "krigskunst", som fænomenet somme tider betegnes med et lidt aparte udtryk.

For er "krig" "kunst"? Det er det, hvis man skal betragte det ud fra bogens synsvinkel, der først og fremmest er **feltherrens, den store hærførers, synsvinkel**. Hvordan sejrer man over en modstander i krig? Hvordan organiserer man soldaterne? Hvilken slagorden skal de opstilles i, inden det hele går løs? Hvilke våben skal der bruges? Hvornår? Hvorfor? Og hvor?

Set ud fra alle disse mere eller mindre teoretiske spørgsmål er "krig" faktisk lidt af en "kunst", der kræver et ikke ringe udviklet talent af den eller dem, der sætter det hele i værk. Vigtigst er selvfølgelig spørgsmålet: **Hvorfor** skal der overhovedet være krig? Hvorfor ikke bare løse konflikterne ad fredelig vej? Og behøver man absolut at slå hinanden ihjel og ødelægge og smadre løs for fode for at nå sine mål? Og først og fremmest: Hvordan undgår man **selv** at blive slået? Eller tabe krigen?

Bogen giver et indblik i 1500-tallets "krigskunst". Den var nøjagtig lige så udspekuleret og indviklet og grum, som krig til alle tider har været. Bogen kan vel nærmest betragtes som en slags lærebog for folk, der kan tænkes at føre krig – på lederniveau, forstås. Til dem hørte bl.a. den unge danske konge **Christian IV**, hvis liv i rigt mål kom til at stå i krigens tegn.

Forfatteren

Henrik Rantzau (1526-1599) spillede ikke nogen større militær rolle. Først og fremmest var han diplomat og stod som **kongelig statholder** i hertugdømmerne Slesvig og Holsten for den danske kongemagt, repræsenteret ved kongerne **Frederik II (1559-1588)** og **Christian IV (1588-1648)**.

Dertil var **Henrik Rantzau** en af landets rigeste **godsejere**. Formuen havde han for en stor dels vedkommende "giftet sig til", så han kunne leve standsmæssigt som en anden renæssancefyrste på den mægtige gods Breitenburg i nærheden af Itzehoe i Holsten. Her syslede han med sine intellektuelle interesser, skrev bøger og afhandlinger om alt lige fra astrologi og stjernetydning til politik og samtidsforhold. Man kaldte ham "Slesvig-Holstens Lorenzo den Store" efter den berømte mæcen og kunstelsker i renæssancens Firenze. For hans rigdom rakte også til at støtte og udgive kunstneriske og videnskabelige projekter.

Når det lige er krig, bogen handler om, skal forklaringen givetvis søges i **Henrik Rantzaus** familiemæssige baggrund. Han hørte til holstensk og dansk ur-adel, en af samtidens ældste og mest veletablerede herremandsslægter. Berømtest var hans far **Johan Rantzau**, den berygtede og djævelblændt dygtige hærfører, kendt ikke mindst fra **Grevens Fejde**, en af Danmarks få borgerkrige, der ledte op til Reformationen i 1536.

Baggrunden

Da bogen udkom, gik **1500-tallet** på hæld. Det havde været et århundrede, der på stort set alle områder havde været **præget af opbrud og forandring**. Reformationen var slået igennem tidligere i århundredet og havde over hele Europa ført til de bitreste og mest indædte krige og opstande, som tænkes kan. I den nye verden – Amerika – var spanierne og portugiserne i færd med at opbygge deres enorme imperier, der i krig og magtanvendelse ikke lod meget tilbage i sammenligning med den gamle verden.

Også hjemme i den "hjemlige andedam" var der jævnligt krige og væbnede konflikter – Grevens Fejde (1534-36), Den Nordiske Syvårskrig (1563-70), erobringen af Ditmarsken (1559) for blot at nævne et par stykker. Og da bogen udkom, stod riget med en ny ung hedspore af en konge, **Christian IV**, der drømte store drømme om at gøre sit rige endnu større, endnu mægtigere.

Rantzau var **adelsmand** med hud og hår. Fra hedenold havde det været adelens rolle at stille op til krigstjeneste med ryttere i panser og plade, når kongen bød. Til gengæld skulle de ikke betale skat. Sådan var det også på **Rantzaus** tid i **1500-tallet**, men også her var der ved at komme skred i tingene. Man var på vej væk fra de hvervede adelshære, hvor folk som Rantzau optrådte som mere eller mindre lokale krigsherrer, hen imod den hærtype, der skulle gøre sig gældende helt frem til vore dage: De "stående" hære, d.v.s. permanente militærstyrker, der ikke stod i et afhængighedsforhold en adelig lejetropfører, men derimod konge og stat.